

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Філософія права: проблеми становлення та тенденції розвитку»

Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітньо-професійна програма	«Право»
Факультет	Юридичний
Кафедра	Цивільно-правових дисциплін
Семестр	I
Кількість кредитів	3
Мова викладання	українська

Викладач	к.філос.н. Смаль І.І.
Контактна інформація	ira-clearhead@ukr.net

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Програма курсу «Філософія права» розрахована на слухачів, що вже мають базовий рівень знань і уявлень про філософію та теорію держави та права. Змістовно вона доповнює програму з Філософії для бакалаврів юридичного факультету. Філософсько-правова складова є фундаментальною базою правової компетентності. Сформовані й глибокі філософсько-правові знання сприяють формуванню гуманістичного праворозуміння, що визначає у перспективі уявлення майбутнього правника про місце права у системі суспільних відносин, а також характер правової реалізації цих відносин певними юридичними засобами, способами та методами з метою приведення їх у відповідність до потреб суспільства, забезпечення у ньому порядку та стабільності.
Мета та цілі	Метою курсу є поглиблення базових знань з філософії загалом та ознайомлення здобувачів із специфікою філософії права як світоглядною формою пізнання права, що сприяє розумінню смислу і суті права, його основ і місця в житті людини і суспільства.
Результати навчання	Знати основні методологічні підходи до визначення тих явищ, які відображаються поняттям «право»; основні аргументи, які наводяться представниками кожного з основних типів праворозуміння (позитивістського та природничого) та класифікації різновидів останніх. Вміти обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію; застосовувати одержані знання при вирішенні професійних задач; науково аналізувати соціально значущі проблеми й процеси, факти і явища суспільного життя; володіти методологією і методами пізнання; застосовувати філософсько-правові аргументи для аналізу інтерпретацій та критики різноманітних практичних юридичних рішень - як правотворчих так і правозастосувальних, особливо рішень з питань прав та свобод людини і громадянина; бути здатним вести діалог як засіб вирішення соціальних, етичних та правових проблем досягнення консенсусу.

Соціально-психологічні аспекти професійної компетентності (Soft skills)

Під час вивчення дисципліни студент отримує можливість формувати та розвивати soft skills - соціально-психологічні аспекти професійної компетентності: навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння вирішувати конфліктні ситуації, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміти важливості дедлайнів, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше

Пререквізити

Базові знання з дисциплін: «Філософія».

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання
1.. Філософія права як наука.	<p>Право і держава як об'єкти філософського дослідження. Філософія і загальна теорія права. Філософія права в системі філософських наук. Філософія права в системі юридичних наук, її місце і значення. Предмет філософії права, його історія.</p> <p>Філософські проблеми суті і явища в праві і державі. Різноманіття визначень права. Філософія права і проблема синтезу різних визначень права в єдиному понятті права. Поняття права, правове поняття держави.</p> <p>Право як регулювальник суспільних стосунків. Виховна роль права. Функції філософії права: світоглядна, методологічна, аксіологічна, інформаційна, виховна. Значення філософії права в підготовці майбутніх юристів.</p>	Тести, питання
2.. Методологія і принципи філософії права.	<p>Метод філософії права. Різноманіття концепцій філософії права: природне, позитивне, гуманістичне право. Основні моменти права: рівність, справедливість, свобода, закон. Логічне і історичне в праві. Ідея права і реальність. СENS права.</p> <p>Сутність методології вивчення права, її рівні. Проблеми співвідношення правового позитивізму та природно-правового мислення. Основні методологічні підходи до розуміння права (позитивізм, юснатуралізм, біхевіоризм, раціоналізм, психологізм, антропологізм, неокласицизм, лібералізм, комунітаризм, постмодернізм, постструктуралізм та ін.).</p> <p>Об'єктивізм, суб'єктивізм та інтерсуб'єктивність як світоглядно-методологічна основа обґрунтування права. Принципи філософії права.</p>	Тести, кейси
3.. Основні типи праворозуміння: філософський дискурс.	<p>Поняття типу праворозуміння. Тип праворозуміння як сукупність основоположних ідей та принципів, що лежать в основі правового життя суспільства і впливають вирішальним чином на її розвиток.</p> <p>Основні ідеї юридичного позитивізму. Позитивація права як процес офіційного визнання державного права та надання йому законної сили. Соціокультурна детермінація процесу позитивації права. Загальнообов'язковість закону як результат загальнозначимості права. Позитивне право як офіційно визнаний та захищений державою принцип формальної рівності людей в свободі та справедливості.</p> <p>Витоки концепції природного права. Принципи природного</p>	питання, тести

	<p>права: принцип природної справедливості, принципи свободи, добра, рівності, гармонії існуючого, принцип краси, істини, спільного блага, принцип абсолютної цінності життя.</p> <p>Право як принцип формальної рівності, форма фактичних відносин; право як всезагальна справедливість. Рівність, свобода і справедливість як онтологічні характеристики права. Право як однакова міра свободи та справедливості. Право як форма суспільних відносин.</p>	
4..Характеристика основних етапів становлення філософії права	<p>Передумови виникнення правових переконань. Правова думка стародавніх Індії та Китаю. Закон, порядок і справедливість як основні проблеми філософії права античності. Теологічне трактування права в епоху Середньовіччя. Концепція договірної держави, природного і вольового права Г. Гроція. Філософія права Нового часу і епохи Освіти. Класична німецька філософія і філософія права. Гуманістичні основи філософсько-правових поглядів І. Канта. Гегель про філософію права і її предмет. Некласична філософія і філософія права. Загальна характеристика філософсько-правових досліджень ХХ ст.. Філософія права як наука про правові цінності. Філософія права як галузь юридичної науки і основа права. Розвиток зарубіжної філософії права в другій половині ХХ століття в неокантіанстві, неогегельянстві, феноменології, екзистенціалізмі, неомарксизмі, неопозитивізмі. Значення історії філософії права для сучасних філософсько-правових досліджень.</p>	питання, словник термінів, філософські есе
5. Онтологічні питання філософії права: природа й структура права.	<p>Онтологічна природа права. Правова реальність: сутність та особливості. Онтологічне підґрунтя права. Право як особлива реальність. Нормативно-деонтологічна природа права. Співвідношення належного і суцього у праві.</p> <p>Онтологічні функції права. Проблеми співвідношення понять «правова реальність» і «правова дійсність» та суміжних понять.</p> <p>Буття та існування права. Форми буття права: ідея права, правові норми, правове життя.</p> <p>Дискусія про співвідношення права і закону. Позитивне і природне право.</p>	питання, тести
6.Антропологічний вимір права.	<p>Природа людини і право. Антропологічні основи права. Право як форма буття і здійснення свободи людини. Особа і право. Суб'єктивні і об'єктивні права. Ідеї природних, природжених, невідчужуваних прав і свобод людини.</p> <p>Філософський сенс і обґрунтування прав людини. Концепції прав людини і прав громадянина: історія і сучасність. Права людини і права громадянина: їх відмінності і співвідношення. Правоздатність і дієздатність. Правосвідомість і правовідносини. Механізми формування правової особи. Особа і право. Гуманістична природа права. Права людини.</p>	філософські есе, питання
7. Аксиологія права.	<p>Поняття «аксиологія». Походження поняття «аксиологія». Визначення предмету аксиології. Фундаментальні принципи, поняття та основні категорії аксиології. Поняття «цінність». Визначення поняття «цінність». Суб'єкт-об'єктна природа цінностей. Відносність, абсолютність, автономність цінностей.</p>	тести, філософські есе, питання

	Статус цінностей і ціннісного ставлення до світу. Роль цінностей у праві. Цінність права. Свобода як визначальна характеристика людського буття та вища цінність. Право як форма свободи. Справедливість як основна правова цінність та провідне поняття сучасної філософії права. Сучасні теорії справедливості. Право як справедливість. Рівність як категорія філософії права. Право як формальна рівність. Зміст поняття правової рівності. Принципи формально-юридичної рівності в системі сучасного права.	
8. Інституційний вимір права	Поняття політико-правових інститутів. Держава і людина: проблематика взаємовідносин. Принципи верховенства права і законності у державній практиці. Генезис ідеї правової держави. Проблема легітимації влади. Влада як різновид управління. Поняття легітимності та легітимації. Легітимна влада як влада, яка приймається народними масами і спирається на їх добровільну згоду, а не нав'язується їм силою. Види легітимації. Громадянське суспільство: історико-правові аспекти. Концептуальна основа інтерпретації природи громадянського суспільства. Філософсько-правовий аспекти правотворчості і правозастосування. Законодавство як результат компромісу між різними соціальними силами суспільства. Майбутнє цивілізації та права.	тести, питання, філософські есе

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Базова:

1. Бачинін В.А., Журавський В.С, Панов М.І. Філософія права: Підручник для юрид. спец-тей вищих навч. закладів. Київ: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. 472 с.
2. Гребеньков Г. В., Фіолевський Д. П. Юридична етика: Навч. пос. Київ: Алерта, 2004. 209 с.
3. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. - К.: Знання, 2005. 375 с.
4. Теорія держави і права: Академічний курс: підруч. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
5. Філософія права: навч. посіб. / за заг. ред. М. В. Костицького та Б. Ф. Чміля. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 336 с.
6. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / ред. О. Г. Данильян ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2009. 208 с.
7. Філософія права: конспект лекцій / ред. О. Г. Данильян. Харків: Право, 2009. 176 с.
8. Філософія права / за ред Дж. Фейнберга. Київ: «Основа», 2007. 256с.
9. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / ред. О. Г. Данильян ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 208 с.

Допоміжна

1. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с.
2. Загальна теорія держави і права. Підручник. / Кельман М. С., Мурашин О. Г. К. Київ: Кондор, 2008. 486 с.
3. Козловський А. А. Філософія права: навч-метод. посіб. Чернівці: Рута, 2003. 128 с.
4. Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства. Харків: Одиссей, 2006. 352 с.
5. Матвійчук А. В. Праворозуміння в контексті підготовки фахових правників. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2018. № 2 (20). С. 96–101.
6. Матвійчук А. В. Екологічна деонтологія: філософсько-методологічне осмислення наукових перспектив. Рівне: О. Зень, 2014. – 400 с.

7. Матвійчук А. В., Матвійчук О. В. Громадянське суспільство та деонтологічний дискурс. Сучасне державотворення: правова трансформація в умовах світових змін: монографія / за заг. ред. проф. Ю. Л. Бошицького, Київський університет права НАН України. Київ: Талком, 2020. С. 195–217.

8. Філософія права: Підручник для юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім "Ін Юре", 2003. 472 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.nbu.gov>. – Філософія права. Підручник-конспект. М.О. Ричков

http://www.zakon.at.ua/load/book/filosofija_prava_ii_kalnoj/2-1-0-274 – Кальной І. І. Філософія права.

<http://samusenko.my1.ru/load/17-1-0-26> – Філософія права / Навчальний

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (теми 1-4)	30
Змістовий модуль 2 (теми 5-8)	30
Підсумковий контроль (теми 1-8)– екзамен	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни